

BIBLIODRAMA U SLUŽBI NAVIJEŠTANJA

Vlatko Badurina

Početakom sedamdesetih godina množe se istraživanja o problemu kreativnosti.¹ Nas zanima, da li i koliko su ova istraživanja ostavila trag na načine prenošenja vjere. Da li su ona potaknula religiozne pedagoge i ostale zainteresirane na nova traženja načina kako predati polog vjere sadržan u biblijskim i drugim tekstovima? Tu se odmah na početku suočavamo možda s najtežim pitanjem kršćanske teologije: kako prenijeti, naviještati, kako dalje predati, posredovati mladoj generaciji poruku vjere.²

U članku želimo pokazati vrijednost bibliodrame u kreativnom naviještanju vjerske pouke odnosno kako bibliodrama može prospješiti kvalitetniji rad u katehizaciji i pastoralu općenito.

1. Pojava bibliodrame

Kao profesionalni navjestitelji, svakodnevno se suočavamo s nedostatnošću riječi kao sredstva naviještanja. Ljudi žele više. Oni uz riječ žele i iskustvo, doživljaj. Nekada se to nije tražilo, niti njegovalo. Danas se od pastoralnih djelatnika sve više zahtijeva sposobnost komuniciranja, priopćavanja vlastitih iskustava.³

Nekada je za crkvenog djelatnika bila važna osobna pobožnost, komponenta koja je i nadalje bitna, a manje se naglašavala osobna sposobnost komuniciranja s vjernicima. Danas se pokušava o oba aspekta voditi računa.

U pastoralnoj praksi sve više dolazi do izražaja konkretni čovjek sa svojom poviješću, sa svojim iskustvom i svojim kontekstom. Obično se kaže da se nalazimo u procesu individualizacije.⁴ Pastoralna djelatnost traži priključak čovjekovoj aktualnoj situaciji. Polazište je njegovo razmišljanje, osjećanje, vjerovanje ili nevjerovanje i njegovo djelovanje.

Tu perspektivu trajno nalazimo i u Isusovu djelovanju. Zahvaljujući humanističkim znanostima slijedeće teme i sadržaji dolaze sve više u središte

1 Supek, R.: *O kreativnosti djece*, str. 17, u: *Dijete i kreativnost*, Globus, Zagreb 1987, s pripadnom bibliografijom.

2 Maier, H.: *Glauben weitergeben - aber wie?*, str. 13., u: Hoeren, J./Schmitt, K. H. (Hr.) *Werden unsere Kinder noch Christen sein?*, Christophorus, Freiburg 1990.

3 Stenger, H., *Kompetenz und Identität*, str. 54, u: Stenger, H. (Hr.): *Eignung f*

4 Dietrich, Th., *Zeit-und Grundfragen der Pädagogik*, Klinkhardt, Bad Heilbrunn, str. 51. ss.

katehetskog i pastoralnog djelovanja: ophođenje sa samim sobom, s drugim osobama i drugim grupama, sa osjećajima, sve više se bavimo odnosom pojedinca i zajednice. Obrazovanje svakog pastoralnog djelatnika odvija se na četiri razine: na razini djelovanja, učenja, života i vjere. Ove razine se međusobno isprepliću i utječu jedna na drugu i ni jednu se ne smije zanemariti na račun druge, što nije strano pastoralnoj praksi. Bibliodrama može nam pomoći i može nas naučiti kako voditi računa o svim razinama.⁵

1.1. U potrazi za tajnom

U dnu svakog pastoralnog djelovanja nalazi se zadaća kako pomoći čovjeku da pronađe prostor i vrijeme za duboku religioznu dimenziju svoga života. Kada govorimo o dubinskoj dimenziji, mislimo na u nama prisutnu težnju koja apelira na cjelovitost čovjekove osobnosti.⁶ Ovo teženje može biti pozitivno i voditi nas jasnom stazom do sve svestranijeg razvoja nas samih. Ovo teženje može se odraziti i negativno, to znači, da naš razvoj ide suprotnim smjerom. Kao što na temelju svoga iskustva znamo da ova teženja u nama mogu biti i ambivalentna, pa smo tada svjedoci proturječnih zahtjeva što u nama proizvodi silne napetosti.

Što se tiče religiozne dimenzije sva su tri oblika napetosti moguća i u bibliodrami ih susrećemo. Bibliodrama pokušava ići s čovjekom u njegovu dubinu i otkriti mu mjesto gdje on - konstruktivno, negativno ili ambivalentno - može stajati s Bogom lice u lice.⁷ Slijedeći vlastito iskustvo i iskustvo mnogih ljudi pokazuje se da je odnos sa izvorom svakog života često nejasan, mutan i samo polovično svjestan. I zato je veoma mučno kretati se ovim područjem. Traži se puno napora u otkrivanju gdje smo: da li smo "u obećanoj zemlji, u pustinji ili u starom zarobljeništvu svojih strahova?"⁸ Ovaj pothvat je mučan, potreban i plodonosan. Mučan, jer nije tako lako otkriti kakva je naša vjera, naš odnos prema vjerskim sadržajima. Potreban, jer ovakav rad zapravo znači produbljenje i napredak osobnoga vjerskog života i vjerskih odnosa. Plodonosan, jer pristupanje tom području pomaže svakome da vidi gdje je trenutačno s obzirom na tajnu samoga Trojednoga Boga.

Promatrajući s tog gledišta bibliodrama se pokazuje kao veoma intenzivni način rada s ljudima i njihovom vjerom. Ovaj rad se može odvijati na najrazličitije načine, za vrijeme nekog seminara, večernjih susreta ili za vrijeme organiziranog rada s odraslima.

5 Andriessen, H./Derksen, N.: *Lebendige Glaubensvermittlung im Bibliodrama*, Grünewald, Mainz 1989, str. 18.

6 Ratzinger, J.: *Wendzeit für Europa?*, Johannes, Freiburg 1991, str. 18

7 Andriessen, H./Derksen, N.: N. dj., str. 19.

8 N. dj., str. 20.

1.2. Što je bibliodrama?

Sadržaj same riječi ukazuje na "biblijsku dramu". Bibliodrama je pokušaj da se simboličkim govorom i simboličkim slikama omogući novi pristup energijama sadržanim u biblijskim događajima.⁹ Ovdje treba nadodati da će okvir biblijskog događaja zgone poprimiti obojenost konkretnog čovjeka, njegove biografije i njegove društvene stvarnosti.

U radu s bibliodramom obično se stavlja naglasak na dva težišta. S jedne strane rad s bibliodramom počiva na nekom biblijskom mjestu. Obično se za početnike uzima ozdravljenje gubavca (Mt 8, 1-4), ozdravljenje uzetoga (Lk 5, 17-26). Važno je da u događaju dođe do izražaja ponuda vjere u svim svojim mogućnostima i značenjima. Drugo težište u radu s bibliodramom jest razgovor sa sudionicima koji su se identificirali s nekom osobom ili ulogom u biblijskoj zgodi. U razgovoru treba ići za tim da sudionicima postanu jasnije njihove uloge, njihove situacije i njihovi odnosi. Takav rad s bibliodramom vodi računa o biblijskoj zgodi i njenim vjerskim ponudama i odnosima te o konkretnom čovjeku i njegovoj istini ovdje i sada.

U radu s tekstem važno je pronaći napetost, koja nam može pomoći, što bolje otkriti vlastito mjesto, ovdje i sada, pred Bogom. S otkrivanjem napetosti povezan je i intenzitet teženja za kontaktom odnosno intenzitet suprotstavljanja uspostavljanju kontakta. Ovdje se otvaraju mogućnosti pronalaženja svoga pravog mjesta, ne samo u biblijskom događaju, nego i u stvarnosti. U takvom se radu budi nada da pomoću djelovanja i razgovora nastane živo vjersko iskustvo. Istodobno otkrivamo svoju nevjeru i sumnje. Ovdje zorno otkrivamo što znači kad kažemo da je vjera proces.

1.3. Razlika između bibliodrame i psihodrame

Kako smo do sada izložili bibliodrama želi pomoći vjerniku da stekne što veću jasnoću o osobnoj vjeri i o vjerskim odnosima i zato je naglasak na prvom dijelu riječi. Sigurno da u bibliodrami dolaze do izražaja i određeni elementi psihodrame¹⁰, pogotovo ako u bibliodrami dolaze pitanja koja nadilaze njen okvir i koja traže posvemašnju pažnju za čovjekovu psihu, za najrazličitije aspekte njegova života. Za razliku od psihodrame bibliodrama uvijek ostaje kod biblijske zgone i usljed svih čovjekovih iskustava i problematike ne gubi je iz vida. To je najvažnija razlika. Inače se mnogi elementi otkriveni u psihodrami, npr. igra uloga dobro mogu integrirati u način rada bibliodrame.¹¹

9 Teichert, W.: *Einleitung*, u: Kiehn, A./Hr./Bibliodrama, Kreuz 1987, str. 7.

10 TAndriessen, H./Derksen, N.: N. dj. str. 21.

11 Duischar, E.: *Psychodrama*, u: Handbuch der Psychologie für Seelsorge, Band 2, Patmos Düsseldorf 1993, str. 209.

1.4. Bibliodrama znači biti u pokretu i djelovati.

Sama riječ bibliodrama ukazuje na dva aspekta. Jedan je sadržan u riječi "biblio", u ponudi vjere a drugi u "drama" čije je glavno značenje djelovanje. U bibliodrami se dakle, dramatizira, nešto se pokreće, nešto se stavlja u pokret. Ako ta značenja stavimo u kontekst oblikovanja vlastite vjere, onda tek dobivamo njihovo pravo značenje. Promatrajući odavde biblijske događaje, evanđeoske izvještaje o čudesima, vidimo kako je bitno da se ljudi pokrenu ako žele ozdraviti ili ako žele započeti nešto novo. Često čujemo u evanđeljima "Idi, tvoja te je vjera spasila." (Mt 8,13) Interesantno je uočiti koliko u pojedinim evanđeoskim događajima ima glagola, riječi koje upućuju na neku djelatnost, radnju. Bibliodrama svojom strukturom svakom nudi stupanje u akciju, micanje s mjesta.

2. Proces rada s bibliodramom

Rad s bibliodramom može se ponuditi svakom čovjeku koji je spreman raditi na sebi, koji se želi suočiti sa svojim potrebama, koji želi raditi na integraciji svoje osobnosti, koji želi ozdraviti, koji se želi pozabaviti svojom vjerom, odnosno ne-vjerom.

U ovom ćemo poglavlju dati osnovne informacije o načinu rada, o tome kako se odvijaju pojedini susreti i predočit ćemo sve što sudionici mogu očekivati.¹²

2.1. Uspostavljanje kontakta

Na početku valja reći da je bibliodrama veoma intenzivni način rada koji može pripomoći boljem upoznavanju sebe i biblijskog događaja. Odmah treba pokazati ciljeve: dublje naslućivanje i dublji uvid u naš vjernički stav. Ovaj način rada želi očitovati ono što u nama živi. Ovo očitovanje se događa izborom osobe ili predmeta identifikacije i zauzimanjem mjesta u prostoru u kojem se odvija bibliodrama. Očitovanje se nadalje događa i razgovorom između sudionika i voditelja. Identifikacijom i razgovorom čovjek polazi na put koji ga vodi sve do doticanja osobnih granica.

2.2. Oblik rada

Iako je već završeno početno upoznavanje potrebno je još jasnije reći nešto o cilju i obliku rada, precizno opisati svaki korak, da bi sudionici mogli biti spremni na ono što ih očekuje.

¹² Proces odvijanja susreta preuzeo sam od: Anndriessen, H./Derksen, N.: n. DJ. STR. 25. I SS.

2.3. Čitanje biblijskog događaja

Nakon što su sudionici upoznali ciljeve i način rada, biramo biblijski događaj, zgodu pomoću koje ćemo oprimirati tijekom radnog procesa bibliodrame.

2.4. Skupljanje uloga

Na ploči ili na papiru ispisuju se akteri događanja, osobe i njihove uloge.

2.5. Ponovno čitanje

Drugo čitanje svakome pruža mogućnost da se i osjećajno još više približi događanju, da se svatko što bolje unese u priču te da pronikne koja mu je uloga, u sadašnjem trenutku, najbolje odgovarala, odnosno koja mu je najbliža. Za one koji se ne mogu odlučiti još ima vremena.

2.6. Inscenacija biblijskog događaja

Voditelj oblikuje prostor za pojedine nositelje uloga. Kome je uloga nasna, ide na svoje mjesto, drugi oklijevaju i sklanjaju se. Svakome treba dati vremena. U tišini svatko treba pronalaziti svoju pravu ulogu i odgovarajuće mjesto. Tko misli da istodobno može biti na dva mjesta, neka izabere ulogu koja trenutačno u njemu najjače djeluje.

2.7. Prvi krug pitanja

Voditelj svakoga pita za koju se ulogu konačno odlučio. Važno je da svatko zna svačiju ulogu. Voditelj na ovaj način sa svakim stupa u kontakt. Ovaj prvi razgovor je važan za kasnije korake.

2.8. Voditeljev razgovor s pojedinim sudionikom

Nakon što svatko zna svoju ulogu, voditelj se u tišini odlučuje s kime će započeti razgovor. Važno je računati "s napetošću" koja može biti prisutna među sudionicima i njihovim ulogama. U razgovoru je važno nekoliko elemenata:

- U razgovoru tragaj za onim što je za nekoga njegova istinska situacija.

Ovaj razgovor bi trebao sudioniku objasniti njegovu situaciju i izbor uloge. Valja biti oprezan i paziti da atmosfera za vrijeme razgovora ne bude prenapeta, odnosno neobvezatna. Važno je da sudionik bude dirnut i da traži područje svoga iskustva. Tu pomažu voditeljeva pitanja koja su posve primjerena situaciji sudionika. Važna su pitanja: tko si? koji su osjećaji prisutni? da li si se odlučio za ovu ulogu? kako vidiš druge? koja su tvoja pitanja?

- U traganju za nečijim stanjem valja osjetiti na što u ovaj trenutak netko želi ili ne želi odgovoriti.

Na temelju evandeoskog događaja i njegova djelovanja proizlazi poziv upućen čovjeku. Umjetnost je pronaći kako izgleda ovaj poziv u konkretnoj situaciji i koji je odgovor. Svatko je pozvan da bude ono što može biti i da to pokretom unutar prostora i očituje te tako omogućujući živo vjersko iskustvo.

- Otvorenost onih koji direktno ne sudjeluju u razgovoru i njihova prijemljivost za ono što proizlazi iz razgovora.

Među 15-20 sudionika više ima onih koji šute nego koji govore. Međutim, praksa pokazuje da mnogi "tzv. šutljivci" rade jako intenzivno i budu jako uvučeni u aktualna događanja u grupi.

- Spremnost, zbog unutarnjih događanja, unutarnje dirnutosti, stupiti u razgovor ili igru.

Činjenica je da razgovor unutar bibliodrame ima duboko djelovanje. Vrijeme posvećeno jednom sudioniku djeluje egzemplarno na druge. Umjetnost je ne ići u razgovoru previše u širinu da se ne izgubi na dubini.

2.9. Scensko prikazivanje

Bibliodrama želi potaknuti proces otkrivanja samoga sebe, tko sam u svojim vjerskim odnosima, kako me drugi doživljavaju. Bibliodrama nam želi pomoći pronaći događanje u nama ili u grupi i pokrenuti nas. Ovdje je posebno važno moći u čovjeku identificirati pomak koji se počeo događati i njega imenovati i poticati. Svako prikazivanje scene odvija se različito i zahtijeva drugačije pomake.

2.10 Stanka

Redovito se nakon sat i pol prekida rad uz odgovarajuću stanku. Stanka je sastavni dio ovakvog posla.

2.11 Razmjena iskustva

Izmjenom iskustva želi se više toga postići. Prije svega trebaju doći do riječi oni koji su najviše radili. Međutim, u ovoj fazi događanja, treba dati mogućnost i onima koji nisu izričito radili, ali su intenzivno bili prisutni, da i njihova iskustva dođu do izričaja. Od velike pomoći može biti izricanje vlastitih iskustava. Tu spoznamo i otkrivamo koliko smo različiti i koliko drugačije doživljavamo. U interesu je svakoga doživjeti iskustvo zajedništva. Ta nas izmjena može dovesti do nove svijesti vjere.

2.12. Vrednovanje - značenje ovog iskustva za nas

Vrijednost vrednovanja sastoji se u tome da svatko postane svjestan se i da li se što dogodilo, odnosno, da svatko postane svjestan svojih vjerskih iskustava i da se s njima suoči.

Jedna od osnovnih namjera bibliodrame jest da svi sudionici budu u pokretu, u unutarnjem i vanjskom micanju. Istom kad djelujemo i kad smo u pokretu, pokaže se što u nama živi i što je u našoj svijesti djelatno.

Osim takvog oblika rada s tekstom ima još i drugih, može se ići u manje grupe i tamo izmijeniti iskustva o pojedinim detaljima.

3. BIBLIODRAMA - SREDSTVO KATEHETSKOG DJELOVANJA

Nakon što smo izložili kontekst u kojem se pojavila bibliodrama i proces odvijanja rada, preostaje nam još izložiti njene mogućnosti primjene u radu crkvenih djelatnika, posebno na području kateheze.

3.1. Osnovna polazišta

Kateheza nas želi poučiti o slijedećim događanjima i procesima: kako pristupiti Sv. pismu, ona nas želi upoznati sa živom tradicijom, želi nas podržati u stvaranju osobnih vjerskih odluka, želi nas uputiti kako steći respekt prema iskustvu i kulturi čovjeka današnjice.¹³ Prema našem iskustvu bibliodrama je mjesto događanja ovog sveobuhvatnog programa. Naizmjenice dolaze do izražaja različiti aspekti: jednom će netko iznova otkriti Sv. pismo, drugi put će bibliodrama biti jaki poticaj u donošenju osobne odluke ili će biti ohrabren te će uočiti i izreći svoju nevjeru. Što će se kod nekoga dogoditi, ovisi o njegovoj osobnoj pretpovijesti. Važno je da svaki sudionik doživi da se nalazi na putu, da osjeti konkretni poticaj koji će mu naznačiti o čemu se kod njega upravo sada radi, što je aktualno. Kad se u grupi stvori ovakva atmosfera, onda će svatko pronaći svoj stil i svoj ritam. Ljudi doživljavaju da se međusobno upotpunjavaju i da jedni druge uočavaju što je veoma važno za zajednički život u obitelji, zajednici, crkvi.

3.2. Rast zajednice

Bibliodrama želi pomoći sudionicima da dublje naslućuju i da postanu svjesni tko su u sadašnjoj fazi svoga života. Ona daje i pravac djelovanja. Sudionici rada s bibliodramom su vjernici na putu. Polako otkrivaju svoje bogatstvo i siromaštvo. Otkrivaju također dobro i sveto ali možda još više zlo i nevolju. Oni su i sveti jer su spremni uputiti se u naznačena iskustva, suočiti se s njima i biti na putu. Sudionici bibliodrame su ljudi koji ne odustaju od svojeg teženja za svetim i ozdravljenjem, iako se svakodnevno suočavaju sa suprotnim iskustvom. Koliko nam upravo rad s bibliodramom aktualizira ovaj uvid u ovim našim proturječnim i neprovidnim situacijama.

¹³ Andriessen, H./Derksen, N.: N. dj. str. 151.; Biskupi Jugoslavije: *Radosno naviještanje Evandelja i odgoju vjeri*, KS, Zagreb 1983, str. 49.; Passauer, R.: *Bibliodrama und Seelsorge*, u: Kiehn, A. (Hr.), N. dj., str. 136.

U samom procesu rada susrećemo se s mnogim mogućnostima rasta zajedništva. Već smo više puta rekli da je bibliodrama mjesto gdje se traži život i vjera, da je bibliodrama teren gdje se uči kako ophoditi sa sobom, s drugima i s tajnom. Proces rada u grupi pomaže da lakše pronađemo način kako se nositi s datostima i iskustvima svetoga i zla, s vjerom i nevjerom. Zajednica, grupa postaje mjesto objave: naime, netko tko radi, tko je upravo u razgovoru s voditeljem otvara se, objavljuje se drugima. Zajednica ga s druge strane štiti i jamči za njega. Zajednica je prostor gdje svatko može iznijeti na vidjelo svoje težnje, svoje strahove, svoju vjeru i nevjeru. U zajednici, grupi otkrivamo također da li želimo biti bliže ili dalje od Boga, jer veća blizina budi sve jači strah od obveza. Zajednica može postati mjesto razračunavanja sa strogim, "zahtjevnim Bogom", mjesto oslobađanja od Boga koji "tlači". Sve ovo lako može izazvati zastrašujuću prazninu koju nije lako izdržati, međutim, to je put do novog iskustva o Bogu, do novog zajedništva.

3.3. Bibliodrama ozdravlja

Već smo naznačili da je bibliodrama mjesto traženja, pronalaženja i otkrivanja, objavljivanja. Iz iskustva možemo posvjedočiti da ova događanja sudionike jako egzistencijalno dirnu, da ih podignu i ozdrave.

Sv. pismo, događaji u njemu, identifikacija s pojedinim osobama i ulogama ima za posljedicu ponovno otkrivanje samoga sebe i drugoga. Sv. pismo nas udaljava od nas samih kao privatiziranih osoba i vodi nas prema povezanosti s drugima.¹⁴ Sa Sv. pismom taj put prema drugome nazivamo "Koinonia", "zajednica", "Communio". Bibliodrama izaziva taj proces u nama i poziva nas na micanje, kretanje. Te riječi označuju odlučujući momenat u svim evanđeoskim ozdravljenjima i pripremaju cjeloviti, integralan rast. Ozdravljenje ne želi ništa prekrivati, uljuljati nas u krivu sigurnost, odvratiti nas od boli, poteškoća, nejedinstva i razmirica, ono nas ostavlja, drži na otvorenom putu prema budućnosti.

4. Bibliodrama i identitet pastoralnog djelatnika

Na kraju još nešto o identitetu pastoralnog djelatnika promatranom kroz rad s bibliodramom. Promatrat ćemo samo neke aspekte.

4.1. Kompetencija

Identitet je, kako je poznato, slika i osjećaj koji imamo o samome sebi. Identitet nastaje na temelju vlastitog gledanja i na temelju gledanja drugih. U procesu ove integracije vlastitih i tuđih slika nastaje osjećaj i predodžba

¹⁴ Andriessen, H./Derksen, N.: N. dj. str. 153.

stalnog i konstantnog ja.¹⁵ Dva glavna uporišta svakog identiteta su znanje i rad.

Čovjek je "homo faber". On obrađuje materijal i ciljevito oblikuje situacije i tako izražava svoje namjere i zamisli.

Svako znanje sadrži poznavanje. Osjećaj dovoljnog nepoznavanja svoga posla kod čovjeka stvara osjećaj nesigurnosti i ometa ga u njegovoj djelatnosti.

S obzirom na bibliodramu to znači da pastoralni djelatnik treba naučiti, usvojiti umjetnost slušanja, da treba znati razlikovati između vlastitih pitanja i pitanja drugih, treba steći osjećaj blizine i distance, znati razumjeti biblijske slike.

Kao što smo vidjeli u bibliodramu spada i sposobnost moći se izraziti o onom što sam ovdje i sada doživio i o tome reflektirati. Nadalje, pastoralni djelatnik treba biti sposoban svaki prisutni osjećaj pretvoriti u pokret, i na kraju, sa svim tim moći se ophoditi u prisutnosti drugoga.

Rad sa bibliodramom zahtijeva i dobar osjećaj mjere: što jest, a što nije moguće, kada treba završiti, a kada se još može nastaviti s razgovorom.

Bibliodrama osposobljava pastoralnog djelatnika da bude pažljiv, osjetljiv, otvoren i prema drugim situacijama u nečijoj životnoj povijesti ili u povijesti spasenja općenito.

4.2. Vjernička otvorenost

Pastoralni djelatnik mora primijeniti svoje sposobnosti i mogućnosti kako bi što istinskije i osobnije sudjelovao u povijesti spasenja.¹⁶ Biblijska zgoda se produžava u grupi i s grupom. Ona se u njoj ostvaruje. Za taj nastavak pastoralni djelatnik je direktno odgovoran. Ovdje pastoralni djelatnik radi prema svojoj osobnoj vjerničkoj svijesti. Pozicija voditelja procesa u bibliodrami je takva da će za vrijeme razgovora uočiti mnoga nova otkrića, on će postati svjestan svoje uloge, svoje moći i svoga straha, želje da se u pojedincu više dogodi nego što se trenutačno događa. Za vrijeme razgovora jasno dotiče osobne granice zla i nevjere, ali osjeća i potrebu trajne vjerničke otvorenosti. Ova otvorenost mu omogućuje da bude pozoran prema svim izazovima biblijske zgode u sudionicima.

¹⁵ Rahm, D. (Hr.): *Einführung in die Integrative Therapie*, Junfermann, Paderborn 1993., str. 148., Andriessen H./Derksen, N.: N. dj. str. 154.; Erikson, E. H., *Identität und Lebenszyklus*, Frankfurt 1980.; Stenger, H., *Kompetenz und Identität*, u: N. dj.; Scharfenberg, J.: *Pastoralpsychologische Kompetenz von Seelsorgern/-innen*, u: Baumgartner, I., *Handbuch der Pastoralpsychologie*, Pustet, Regensburg 1990.

¹⁶ Andriessen, H./Derksen, N.: N. dj. , str. 157.; Biskupi Jugoslavije: N. dj., str. 49.

4.3. Trajno obnavljanje molitvom

Znamo da je molitva čvrsta točka koja nas diže iznad situacije u koju smo uključeni ali nas istodobno povezuje s njom.¹⁷ U molitvi tražimo odnos prema "osobnom Ti" kojemu ćemo povjeriti sadašnje stanje. Pastoralni djelatnici su svjesni da je njihov identitet ukorijenjen drugdje: u svetoj povijesti, u onome koji je nosi. Sve ovo dolazi do izražaja u molitvi pastoralnog djelatnika.

Polazeći od događanja u bibliodrami jasan je smisao molitve: bibliodrama pokreće čovjekove dubine, izaziva napetosti. U trenucima kada se sa svim strahopoštovanjem približavamo najdubljim tajnama svojih sudionika, voditelj procesa sasvim jasno zna da ono čemu se približava nije u njegovim rukama, iako je on bio posrednik na putu. U takvim trenucima pastoralni djelatnik misli da bi mogao dovoljno odgovorno sudjelovati u opisanim zbivanjima s onim "u kome sve počiva". Ovdje se stvara prostor molitve gdje pastoralni djelatnik usrdno zaziva, da On bude zalog svega i da dađe njegovoj riječi snagu, djelotvornost i plodnost, da bi se povijest spasenja mogla nastaviti.¹⁸

Kad se u bibliodrami dotaknu ovakve "visine i dubine" postaje se jako osjetljiv i ranjiv. U ovakvim trenucima traži se najveće moguće suživljavanje, strahopoštovanje i odvažnost. Ni na što se ne smije prisiljavati. Ovo su trenuci gdje pastoralni djelatnik mora pokazati veliku osjetljivost, svijest da ne skrene na put koji nije providan i koji bi mogao biti osjenjen vlastitim strahom, zlobom, zlom i nevjerom. Ovdje postoji velika opasnost samovolje, grijeh vrebati. Ovo su trenuci gdje su Bog i čovjek zajedno na djelu, ovo je naša prigoda.

Ako sam ovim tekstom bar malo uspio dodirnuti tajnu prisutnu u povijesti spasenja i pokazati kako se njoj možemo približiti radom s bibliodramom i kako djelotvorno možemo, kao pastoralni djelatnici, nastaviti u našim danima sveto događanje, onda sam zahvalan Njemu koji mi je to povjerio.

¹⁷ Peale, N. V., *Die Kraft des positiven Denkens*, Lübbe 1992, str. 58.

¹⁸ Andriessen, H./Derksen, N.: N. dj. str. 160.

DAS BIBLIODRAMA IM DIENST DER VERKÜNDIGUNG

□ **Zusammenfassung**

Das Bibliodrama ist verhältnismäßig ein neuer Versuch in der kirchlichen pastoralen Tätigkeit. In der Verkündigung und in der Seelsorge spüren wir, daß unser Wort oft nicht genügt. Die Menschen verlangen nach mehr, nach der Erfahrung. Das Bibliodrama öffnet den Menschen den Weg nach innen, es stellt den Menschen auf der Suche nach dem Geheimnis. Die Arbeit mit dem Bibliodrama befähigt den Seelsorger das Verhältnis zu sich selbst, zu den anderen, zu Gott beziehungsweise zu seinem Glauben und zu dem Glauben des anderen besser aufzunehmen.

Nach dem ich auf die Aktualität und Notwendigkeit des Bibliodramas hingewiesen habe, habe ich die verschiedenen Phasen in der Arbeit mit dem Bibliodrama dargestellt. Der Hauptakzent habe ich auf das Gespräch zwischen dem Leiter des Bibliodramas und dem Teilnehmer gelegt, hier fast regelmäßig geschieht Durchbruch. Weiter zeige ich auf die Perspektiven des Bibliodramas in der katechetischen Arbeit. Das Bibliodrama unterstützt das Wachstum des Einzelnen und der Gemeinschaft und in sich trägt Heilungskraft. Solche Arbeit an sich selbst verbessert die Kompetenz des Seelsorgers und ermöglicht die gläubige Offenheit und Toleranz zu den anderen.